

УДК 631.11:332.155

Н. І. Райтер,
к. е. н., доцент, доцент кафедри статистики та аналізу,
Львівський національний аграрний університет, м. Львів

ОСНОВНІ ІНДИКАТОРИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

N. I. Raiter
PhD in economics, assistant professor of the Department of Statistics and Analysis,
Lviv National Agrarian University, Lviv

THE MAIN INVESTMENT ATTRACTIVENESS INDICATORS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

В статті визначено основну проблематику теоретико-методологічних засад дослідження інвестиційної привабливості. Досліджено генезис економічного змісту інвестиційної привабливості як характеристики об'єкта інвестування. Систематизовано і вивчено сучасні погляди до визначення суті «інвестиційна привабливість підприємства» та її трактування. З'ясовано важливість та необхідність інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств для ефективного розвитку аграрного бізнесу. Розглянуто алгоритм формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств на різних рівнях (макро-, мезо-, та мікрорівні). Встановлено чинники низького рівня інвестиційної привабливості сільського господарства на загальнодержавному та галузевому рівні. Охарактеризовано основні індикатори інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств.

In the article the basic problematic of theoretical and methodological principles of investment attractiveness researching is considered. Genesis of the economic essence of concept "investment attractiveness" as characteristics of the object of investment is researched. Contemporary views on the definition of the essence of "investment attractiveness of the enterprise" and its interpretation are systematized and investigated. The importance and necessity of agricultural enterprises investment attractiveness for the effective development of agrarian business is revealed. The algorithm of formation of agricultural enterprises investment attractiveness at different levels (at macro level, at meso level and at micro level) is considered. The factors of low level of agriculture investment attractiveness at the macro level and sectoral level are established. The main indicators of investment attractiveness of agricultural enterprises are characterized.

Ключові слова: *інвестиції, інвестиційний процес, інвестиційна поведінка, інвестиційна привабливість, сільське господарство, індикатори інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств.*

Keywords: *investment, investment process, investment behaviour, investment attractiveness, agriculture, indicators of investment attractiveness of agricultural enterprises.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні, в умовах виходу із системної економічної кризи, зумовленої рядом суб'єктивних та об'єктивних макроекономічних та політико-правових чинників,

сільське господарство є тим видом економічної діяльності, яке забезпечує поступовий економічний ріст та стабільний прибуток.

Подальший розвиток сільського господарства як галузі характеризується низкою можливостей пов'язаних із ймовірністю виходу українських аграріїв на європейський ринок. Для того щоб бути конкурентоспроможним на європейському ринку сільськогосподарської продукції сільськогосподарські підприємства повинні, в першу чергу, забезпечити високу якість продукції, використовуючи при тому інтенсивні технології.

Ключовою умовою впровадження інтенсивних технологій в сільськогосподарське виробництво та покращення якості аграрної продукції є активізація інвестиційного процесу. В період обмеженості інвестиційних ресурсів, який ми спостерігаємо сьогодні особливої актуальності набуває проблематика визначення суті інвестиційної привабливості, чинників які її формують та основних індикаторів, які її характеризують.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні проблеми забезпечення інвестиційної привабливості підприємств як основного чинника залучення ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності розглядаються в працях провідних іноземних та вітчизняних вчених, таких як Дж. Кейнс, І. Фішер, Г.Александр, Д. Бейлі, Л. Гітман, М. Джонк, У. Шарп, І.О. Бланк, Л.М. Борщ, Н.І. Лахметкіна, Т.В. Майорова, А.А. Пересада, А.М. Поручник, Н.А. Русак, В.А. Русак, Н.О. Татаренко та інші.

Фундаментальні та прикладні питання аналізу інвестиційної привабливості підприємств та оцінки ефективності інвестицій вивчали у своїх працях вітчизняні науковці: К.С. Берестовий, Н.Ю. Брюховецька, О.І. Гуроров, С.О. Гуткевич, П.А. Лайко, Н.С. Макарій, Г.М. Підлісецький, В.П. Савчук, О.В. Хасанова та ін.

Але значна частина питань, пов'язаних з уточненням сутності інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств та визначення основних її індикаторів виходячи з пріоритетів та цілей інвестиційних проектів потребує більш детального вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є визначення сутності інвестиційної привабливості та виділення ключових індикаторів її оцінки для сільськогосподарських підприємств виходячи з завдань, які ставлять перед собою інвестори та пріоритетних напрямів інвестування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на важливе значення інвестиційної привабливості в процесі формування інвестиційних ресурсів та активізації інвестиційної діяльності в системі аграрного виробництва, сучасна наукова думка до сих пір не виробила універсального визначення сутності економічної категорії «інвестиційна привабливість», яке б повністю відповідало багатогранному характеру цього поняття та задовольняло б потреби як теорії, так і практики. Сам термін «інвестиційна привабливість» з'явився в економічній науці порівняно недавно в середині 90-х років ХХ ст. в праці радянських (білоруських) економістів Н.А. Русак та В.А. Русак «Інвестиції на підприємстві». При тому, інвестиційну привабливість підприємства як об'єкта інвестування, ці науковці розглядали «як доцільність вкладення в нього вільних грошових коштів». [12, с.128]

Характерно, що незважаючи на динамічніший розвиток інвестиційних процесів в США та країнах Західної Європи, поняття інвестиційної привабливості досліджувалось на теренах Радянського Союзу. Річ в тім, що західна економічна наука досліджуючи інвестиційну діяльність та мотивацію щодо здійснення інвестицій, в першу чергу, звертала увагу на інвестиційну поведінку або інвестиційну політику інвестора як суб'єкта інвестиційної діяльності, відсуваючи вивчення об'єкта інвестування на другий план.

Так, У.Ф. Шарп, Г.Дж. Александер та Дж.В. Бейлі у своїй фундаментальній праці «Інвестиції» одним із найважливіших етапів інвестиційного процесу називали вибір інвестиційної політики інвестора та формування його інвестиційних цілей на основі вмілого балансування між дохідністю та ризиком інвестицій. [15, с.10] Ця думка отримала продовження в праці Л. Дж. Гітмана та М.Д. Джонка, які зазначали, що формування інвестиційної стратегії вкладника та формування його інвестиційних цілей це вибір найбільш вигідного та прийнятного для інвестора об'єкта інвестування (фінансового інструмента) на основі оцінки його доходності та ризику. [4, с.20]

Важливість визначення інвестиційної привабливості в системі аграрного виробництва, на нашу думку, полягає в тому, що дана категорія виступає основним критерієм, на базі якого формуються інвестиційна стратегія з боку інвестора та інвестиційна політика держави. Інвестиційна привабливість – це система індикаторів, оцінка яких формує вибір інвестора того чи іншого інвестиційного проекту чи об'єкта інвестування.

Незважаючи на відсутність самого визначення категорії «інвестиційна привабливість», дане питання вивчалось класиками економічної думки. Відмітимо, що більшість дослідників теорії інвестицій вивчали інвестиційну привабливість на макроекономічному рівні, приділяли багато уваги державному регулюванню інвестиційного процесу, формуванню інвестиційного середовища та інвестиційного клімату.

Перші наукові праці вивчали інвестиційну привабливість підприємств базуючись на ідеях маржиналізму Т. Мальтуса та Й.фон Тюнена. А саме, Дж.Б. Кларк обґрунтовуючи «закон спадної продуктивності праці і капіталу», зазначав, що зростання інвестицій при сталості інших факторів виробництва зменшує їх віддачу порівняно з попередніми інвестиціями. [13, с.65] З цього погляду, інвестиційна привабливість нових виробництв та проектів є апіорі вищою порівняно із вже діючими виробництвами та проектами.

Зовсім іншого спрямування теорія вивчення процесу інвестування отримала у працях І.Фішера. Розглядаючи інвестиції, як процес обміну благ, які можуть бути спожиті впродовж поточного періоду (поточні блага), на майбутні блага, І.Фішер вніс таке поняття як теперішня та майбутня вартість інвестованого капіталу.

«Стимулом щодо здійснення інвестиційної діяльності є висока норма доходу понад витрати, яка перш за все має бути вищою від ставки процента» [9], тобто рентабельність інвестицій має бути вищою середньої відсоткової ставки банківського відсотка.

Вагомий внесок у вивчення інвестиційного процесу на мікроекономічному рівні вніс Дж.М. Кейнс, який виходячи з теорії граничної ефективності інвестування вважає, що прагнучи одержати максимальний прибуток підприємство вкладатиме кошти в нові активи та позичатиме для цього нові ресурси до тих пір поки прибуток від кожного нового активу буде більшим, ніж вартість позичених коштів. [13, с. 96]

Бачення інвестиційної привабливості як характеристики об'єкта інвестування, яка враховує прагнення інвестора до одержання максимального прибутку при мінімальному рівні ризику знайшло своє продовження у визначенні поданому в «Економічній енциклопедії». [6, с.53]

В Україні одним із небагатьох нормативно-правових документів, які дають визначення інвестиційної привабливості підприємства є «Методика інтегральної оцінки підприємств та організацій» розроблена Агентством із запобігання банкрутству підприємств та організацій та затверджена наказом від 23 квітня 1998 року. Відповідно до цього документа «інвестиційна привабливість – це рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства». Цей рівень задоволення інтересів інвестора може визначатись та оцінюватись значеннями відповідних показників, в тому числі і інтегральною оцінкою. [8]

Згідно згаданої вище Методики, інвестиційну привабливість підприємств характеризують показники, які доцільно поділити на такі чотири групи: а) показники оцінки майнового стану інвестованого об'єкта; б) показники фінансової стійкості (платоспроможності) інвестованого об'єкта; в) показники оцінки ліквідності активів інвестованого об'єкта; г) показники оцінки прибутковості інвестованого об'єкта. По суті таке трактування інвестиційної привабливості пов'язує дану економічну категорію із оцінкою фінансового стану підприємства. Аналогічне бачення інвестиційної привабливості підприємств з позиції її взаємозв'язку з системою показників фінансового стану зустрічаються в працях І.О. Бланка, В.В. Шеремета, В.П.Савчука та інших, які під інвестиційною привабливістю підприємства пропонують розуміти його інтегральну характеристику як об'єкта майбутнього інвестування з точки зору перспективності розвитку, обсягів і перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, стану платоспроможності, фінансової стійкості [1, с.400; 15, с.67; 10, с.26].

Багато науковців інвестиційну привабливість підприємств пропонують вивчати на основі системного підходу, як комплекс чинників і характеристик, які впливають на підприємство як об'єкт інвестування, сприяють або перешкоджають вкладенню інвестиційних ресурсів та формуються на макро-, мікро та мезорівнях. При тому, як зазначає О.В. Ситник, інвестиційна привабливість підприємства це відображення впливу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства на результати його фінансово-господарської діяльності з точки зору перспективності інвестування. [12, с. 129] Н.С.Макарій, розглядає інвестиційну привабливість як справедливую кількісну та якісну характеристику зовнішнього і внутрішнього середовища об'єкта потенційно можливого інвестування [7, с.52].

Зазначимо, що зовнішнє середовище об'єкта майбутнього інвестування характеризується інвестиційним кліматом, інвестиційною привабливістю галузі та інвестиційною привабливістю регіону, а внутрішнє середовище – інвестиційним потенціалом.

Як відмічає Н.О. Татаренко та А.М. Поручник, оцінюючи зовнішнє середовище потенційного об'єкта інвестування іноземні інвестори, залежно від своїх цілей звертають увагу на різні макроекономічні фактори. А саме, інвестори – шукачі ресурсів зацікавлені в доступі до ресурсів перш за все обирають для інвестування регіони з багатими надрами і земельними ресурсами або з порівняно дешевою робочою силою. Інвестори, які здійснюють інвестування з метою розширення ринків збуту, звертають увагу на обсяг ринку, його насиченість та рівень конкуренції. Для таких інвесторів важливими індикаторами інвестиційної привабливості є платоспроможний попит, темпи зростання середньої заробітної плати, а також торгові бар'єри у вигляді податків і тарифів. Ще однією ціллю, яку ставлять перед собою іноземні інвестори є забезпечення максимального рівня ефективності вкладень. Такі суб'єкти інвестиційного процесу при виборі об'єкта інвестування особливу увагу серед макроекономічних факторів звертають на податкові пільги загалом або в окремих галузях. [13, с.146-147]

Характерно, що основні мотиватори інвестування щодо іноземних інвесторів є актуальними і для українських. Проте, українські інвестори їх використовують на мезорівні, оцінюючи інвестиційну привабливість регіону чи галузі.

Інвестиційна привабливість – це система мотиваційних чинників, які спонукають інвесторів (власників або розпорядників інвестиційного капіталу) вкладати власні або залучені інвестиційні ресурси в ті чи інші об'єкти інвестування, тобто інвестиційні проекти. Оскільки інвестиційну привабливість розглядають на різних рівнях то в цю систему чинників входять макроекономічні чинники (політичні, економічні, соціальні, технологічні), галузеві чинники (це в першу чергу ринкові чинники : середня рентабельність галузі, рівень заробітної плати, рівень споживання продукції тощо) та мікроекономічні внутрігосподарські чинники, які в першу чергу характеризуються ступенем інвестиційного ризику.

В умовах високого рівня потреби в інвестиціях та низького рівня пропозиції інвестиційних ресурсів та нерозвинутого інвестиційного ринку, які характерні для сучасної вітчизняної економічної системи, інвестиційна привабливість є елементом конкурентної боротьби за інвестиційні ресурси. Тобто, об'єкти інвестування з вищим рівнем інвестиційної привабливості мають конкурентні переваги щодо залучення інвестицій порівняно з менш інвестиційно привабливими об'єктами.

Важливість інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств для подальшого розвитку сільського господарства та аграрної сфери економіки визначається роллю інвестицій, як основи для здійснення розширеного відтворення в системі аграрного виробництва. Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств як активатор інвестиційних вкладень є запорукою розробки та запровадження у виробничий процес нових, прогресивних технологій, які дозволять підвищити ефективність ведення сільського господарства, покращать рівень конкурентоспроможності та якості вітчизняної сільськогосподарської продукції, а отже й підвищать їх експортний потенціал. Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств є одним із чинників пом'якшення та вирішення проблем безробіття в сільській місцевості. Опосередковано вона впливає на рівень розвитку соціальної інфраструктури на селі, забезпечення охорони праці та навколишнього середовища.

В працях А.П. Гайдуцького зустрічаємо таку послідовність оцінки інвестиційних проектів та прийняття рішення інвестором щодо вкладання коштів. На первинному етапі інвестор на базі міждержавного порівняння інвестиційного клімату вибирає країну інвестування, далі на основі міжгалузевої оцінки інвестиційної привабливості обирає галузь пріоритетну для інвестування, потім обирає регіон на основі міжрегіональної оцінки інвестиційної привабливості, а в кінці керуючись результатами між підприємницької та між проектної оцінки визначається з підприємством та інвестиційним проектом [3, с.85].

Описана вище послідовність формування та оцінки інвестиційної привабливості конкретних об'єктів інвестування не є аксіоматичною. Часто бувають випадки, коли інвестори детально аналізують інвестиційний проект, приймають рішення щодо нього, а підприємство виступає просторовою площадкою здійснення проекту. При тому, фактори інвестиційного клімату розцінюються з точки зору ймовірності виникнення загроз та ризиків втрати капіталу.

Іноземні інвестори приймаючи рішення вкладати кошти в українську економіку, часто керуються бажанням здешевити виробництво за рахунок доступу до більш дешевих трудових ресурсів. Їх приваблюють сприятливі природо кліматичні умови для ведення сільського господарства та великі площі високо родючих чорноземів. Окрім того, іноземних інвесторів цікавить доступ до українських ринків продовольства, які характеризуються великими розмірами та низьким рівнем насиченості. Однак, є ряд пересторог, які стримують прилив іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки. Це передусім, політична нестабільність в країні, корупція у всіх ешелонах влади, недосконалість податкового законодавства; недостатній рівень розвитку фінансового ринку, відсутність системи страхування інвестицій знецінення національної валюти, зростання облікової ставки НБУ, зниження рівня платоспроможного попиту.

Для України, як держави з великою територією притаманний високий рівень диференціації розвитку окремих регіонів (областей). Регіони України різняться за рівнем їх загальноекономічного розвитку, рівнем розвитку інвестиційної інфраструктури, демографічною ситуацією, рівнем розвитку ринкових відносин та комерційної інфраструктури, рівнем криміногенних, екологічних та інших ризиків, в тому числі і рівнем корумпованості адміністративного апарату. Окрім того, регіони України різняться за природо кліматичними та економічними умовами, які впливають на специфіку та спеціалізацію сільськогосподарського виробництва. Це зумовлює відмінності у інвестиційній привабливості окремих територій, та є основною передумовою необхідності визначення привабливості для інвестування окремих регіонів України.

Ряд авторів, і зокрема С.А.Гуткевич вважають інвестиційну привабливість регіону важливою складовою формування сприятливого інвестиційного клімату [5, с.42-43]. Слід відмітити, що чинники які впливають на інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні зазвичай є більш концентрованим або навпаки нейтралізованим впливом макроекономічних, політико-правових чи соціальних чинників.

Так, наприклад, наближеність до границі з Європейським Союзом для сільськогосподарських підприємств західних областей створює загрозу, щодо втрати внутрішнього ринку через входження в нього польського імпорту, зумовлює відтік робочої сили. Високий рівень безробіття та низька заробітна плата в центральних та північних областях зумовлюють менші витрати на оплату праці та дають можливість ширшого добору працівників, хоча з іншої сторони низький рівень життя негативно впливає на платоспроможний попит населення, а значна кількість сільського населення зумовлює зростання частки споживання сільськогосподарської продукції власного виробництва. Сьогодні важливого значення для підприємств східних та південних областей набули політичні чинники, оскільки наближеність до адміністративного кордону з анексованим Кримом та лінії розмежування з тимчасово непідконтрольними територіями Донецької та Луганської областей, суттєво впливає на діяльність сільськогосподарських підприємств.

Територіально регіони України відносяться до різних природо кліматичних зон, які зумовлюють різну спеціалізацію та виробничий напрям сільськогосподарських підприємств. Особливо це стосується інвестиційних проектів рослинницького напрямку. Тому, в північних областях Полісся інвестиційно привабливими будуть проекти щодо вирощування льону-довгунцю, картоплі, цукрових буряків; в центральних чорноземних областях доречно вкладати кошти в інвестиційні проекти щодо вирощування зернових, цукрових буряків, соняшнику та озимого ріпаку, а в південних степових областях – зернових та плодово-овочевих культур. Галузь тваринництва менш залежить від природо кліматичних умов, тому інвестиційні проекти менш залежатимуть від цих регіональних чинників.

Визначившись з країною та регіоном, куди вкладаються кошти донори інвестиційних ресурсів аналізують інвестиційну привабливість галузі. Оскільки специфіка ведення аграрного бізнесу зумовлює багатогалузевість сільськогосподарських підприємств, то оцінюючи інвестиційну привабливість окремих галузей сільського господарства інвестори вибирають пріоритетну галузь, на якій має спеціалізуватись

потенційний об'єкт інвестування та ще дві-три допоміжні галузі, які формуватимуть загальний господарський портфель.

На етапі аналізу інвестиційної привабливості окремих галузей сільського господарства особливу увагу слід звернути на оцінку конкурентного середовища в галузі (розмір ринку, циклічність попиту, еластичність цін, диференціацію продукту та стан конкуренції галузевого ринку), специфіку галузі (капіталомісткість, доступ до сировинних ресурсів, захищеність з боку держави, спеціалізацію активів і можливість їх перепрофілювання), технологічні чинники (рівень технічної новизни в галузі, складність виробництва, наукомісткість продукції) та соціальні чинники, які характеризують демографічні процеси та забезпеченість трудовими ресурсами.

Деякі галузі сільського господарства можуть бути більш капіталомісткими і потребувати більших інвестицій, однак їх продукція має сталий попит, що гарантує підприємству високий рівень окупності та ефективності інвестицій.

Кінцевою ланкою алгоритму вибору інвестиційного проекту є оцінка інвестиційної привабливості підприємства, яка передусім характеризується його інвестиційним потенціалом, тобто спроможністю використовувати наявні ресурсами та вміннями для втілення інвестиційного проекту та одержувати при тому максимальний економічний ефект у вигляді прибутку.

Ключовим індикатором інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств є його майнові права. Для інвестиційних проектів рослинницького напрямку – це право користування земельними ділянками, підтвержене актами власності та договорами оренди земельних паїв. Зазначимо, що типові сільськогосподарські підприємства користуються земельними ресурсами на правах оренди, зазвичай заключаючи з власником земельних паїв договір оренди терміном на п'ять років. Така непевність майнових прав на землю значно знижує інвестиційну привабливість діючих сільськогосподарських підприємств.

Важливе значення має структура та ефективність використання майнового комплексу підприємства, а саме стан діючих виробничих потужностей, допоміжних та обслуговуючих приміщень, стан та вартість довгострокових біологічних активів, питома вага активної частини основних засобів, показники фондівдачі та матеріалівдачі.

Індикатором ефективності управлінського персоналу підприємства, як зрештою і ефективності функціонування підприємства загалом є показники рентабельності. Вони характеризують ефективність використання ресурсів сільськогосподарського підприємства, вміння менеджерського персоналу управляти виробничими витратами, використовувати найбільш вигідні канали збуту продукції, оптимізувати непрямі витрати тощо.

Як уже йшлося, провідні зарубіжні та вітчизняні економісти оцінюючи інвестиційну привабливість підприємств як об'єкта реального інвестування основними індикаторами доречності та вигідності вкладення ресурсів визначають показники фінансового стану підприємства, які характеризують рентабельність підприємства, його ліквідність та платоспроможність, фінансову стійкість та ділову активність. Такими фінансовими індикаторами інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств є: коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності власного капіталу, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт оборотності оборотних активів, тривалість операційного та фінансового циклу.

Однак, такі індикатори інвестиційної привабливості є доречними лише за умови, що інвестор прагне вдало розмістити свої активи і не ставить за мету приймати участь в управлінні підприємством. Якщо інвестор прагне приймати активну участь в управлінні підприємством, користуватися його ринком збуту та розпоряджатися ресурсами, то рентабельність ліквідність та інші складові фінансового стану будуть мати для нього менш важливе значення при оцінці інвестиційної привабливості. Навіть підприємства на межі банкрутства можуть бути інвестиційно привабливими за умови прийнятної структури кредиторської заборгованості та можливості її реструктуризації, наявності розгалуженої клієнтської мережі, доступу до земельних та майнових ресурсів.

Підприємства, які є інвестиційно привабливими та характеризуються стійким фінансовим станом, не завжди потребують реальних інвесторів. Їх власники в умовах українських реалій, боячись втратити свою частку в майні підприємства користуються іншими фінансовими інструментами, наприклад залучають довгострокові кредити, користуються лізингом тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств – це сукупність мотиваційних чинників, які формуються як всередині підприємства, так і за його межами та спонукають інвесторів (власників або розпорядників інвестиційного капіталу) вкладати власні або залучені інвестиційні ресурси в реальні інвестиційні проекти системи аграрного виробництва.

В сучасних вітчизняних умовах інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств формується на загальнодержавному (макро-), регіональному та галузевому (мезо-) рівнях, а також всередині самого об'єкта інвестування. Вплив зовнішніх чинників на інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств є опосередкований. Вони, здебільшого, характеризують умови інвестування, які склались у країні, регіоні та галузі функціонування підприємства.

Основні індикатори інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств формуються всередині підприємства під впливом зовнішніх чинників. Серед індикаторів інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств можна виділити: майнові права, структура та якість системи управління, виробничо-технологічні індикатори, фінансово-економічні індикатори, а також ділова репутація.

В перспективі подальші дослідження є розробка ефективної моделі формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств на основі систематизації та комплексного аналізу основних її індикаторів, з врахуванням впливу зовнішніх чинників.

Список літератури.

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк – К.: Эльга-Н, Ника – Центр, 2002. – 448с.
2. Брюховецька Н.Ю. Інвестиційна привабливість публічного акціонерного товариства: теорія та практика : монографія / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова – НАН України, Ін-т економіки промисловості. – К., 2015. – 212с.
3. Гайдуцький А.П. Методологічні аспекти інвестиційної привабливості економіки / А.П. Гайдуцький // Регіональна економіка. 2004, №4.– С.81-86.
4. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования: пер. с англ./ Л. Дж. Гитман, Лоренс, М.Д. Джонк.. – М.: Дело, 1997. – 1008с.
5. Гуткевич С.А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики : монография / С.А. Гуткевич – К.: Изд-во Европ. ун-та, 2003. – 251с.
6. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.3 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с.
7. Макарий Н. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств/ Н. Макарий //Економіст. – 2001. - №10. –С.52-60
8. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій №22 від 23.02.1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>
9. Неокласична теорія капіталу в працях американських економістів І.Фішера (1867-1947) та Ф. Найта (1885-1974) / Сучасні економічні теорії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://points.net.ua/article.php/20091129191641194>
10. Савчук В.П. Анализ и разработка инвестиционных проектов: учеб. пособие / В.П. Савчук, С.И. Прилипко, Е.Г. Величко – К.: Абсолют-В, 1999. – 304с.
11. Садеков А.А. Инвестиционная привлекательность предприятия (методология и методика оценки): монография / А.А Садеков., Н.А. Лисова – Донецк: Дон.ГУЭТ, им. М. Туган – Барановського, 2001. – 270с.
12. Ситник О.В. Економічна сутність інвестиційної привабливості підприємства та її характеристики / О. В.Ситник // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 23. – С. 127-130
13. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій: навч. посібник / Н.О. Татаренко, А.М. Поручник – К.: КНЕУ, 2000. – 160с.
14. Шарп У.Ф. Инвестиции : пер. с англ. / У.Ф. Шарп, Г.Д. Александер, Д.В. Бейли – М.: ИНФРА-М, 1997. – 1024 с.
15. Шеремет В.В. Управление инвестициями: В 2-х т. Т. 2. / В.В. Шеремет, В.М. Павлюченко, В.Д. Шапиро и др. – М.: Высшая школа, 1998. — 512 с.

References.

1. Blank I.O. (2002) “*Investitsyoni menedzhment* “[Investment management], Kyiv :Nika-Centre, 448 p. (in Russian)
2. Briukhovets'ka N.Y., Khasanova O.V. (2015) “*Investytsiina pryvablyvist' publichnogo aktsionernogo tovarystva: teoriia i praktyka*” [Investment attractiveness of a public joint stock company: theory and practice], Kyiv: Institute of industrial economy NASU, 212 p. (in Ukrainian)
3. Gaidutskyi A.P. (2004) “*Metodologichni aspekty investytsiinoi pryvablyvosti ekonomiky*” [Methodological aspects of the economy investment attractiveness], Regional economy, vol.4, pp.81-86 (in Ukrainian)
4. Gitman L.J., Joehnk M.D. (1997) “*Osnovy investirovaniia*” [Fundamentals of investing: translation from english], Moscow : Delo, 1008 p (in Russian)
5. Gutkevich S.A. (2003) “*Investitsyonnaia privlekatel'nost' agrarnogo sektora ekonomiky*” [Investment attractiveness of the agrarian sector of economy], Kyiv: European University Publishing House, 251 p. (in Russian)
6. Mocherny, S.V. (Ed.). (2002). “*Ekonomichna encyclopedia*” [Economic encyclopedia] (Vols. 1-3) Vol. 3. Kyiv: Academia, 952p. (in Ukrainian)
7. Makariy N. (2001) “*Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti ukroins'kykh pidryiemstv*” [Estimation of Ukrainian enterprises investment attractiveness], Economist, vol.10, pp.52-60 (in Ukrainian)
8. Methodic of integrated assessment of enterprises and organizations investment attractiveness. Sht. by the order of the Agency for the Prevention of Enterprises and Organizations Bankruptcy dated 23.02.1998 under № 22 [Online], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>
9. Neoclassical theory of capital in the writings of American economists I. Fischer (1867-1947) and F. Knight (1885-1974) / Modern economic theories [Online], available at: <http://points.net.ua/article.php/20091129191641194>
10. Savchuk V.P., Prylypko S.I. and Velychko E.G. (1999) “*Analiz i razrobotka investitsiynyh projektov*” [Analysis and development of investment projects], Kyiv: Absolute-B, 304p. (in Russian)
11. Sadekov A.A., Lisova N.A. (2001) “*Investitsionnaia privlekatel'nost' predpriiatia (metodologia i metodika otsenki)*” [Investment attractiveness of the enterprise (methodology and methodical of estimation)], Donetsk: DSUET, 270p. (in Russian)

12. Sytnyk O.V. (2015) “*Ekonomichna sutnist' investutsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva ta ii kharakterystyka*” [The economic essence of the investment attractiveness of the enterprise and its characteristics], Investments: practice and experience, vol. 23. pp.127-130 (in Ukrainian)
13. Tatarenko N.O., Poruchnyk A.M. (2000) “*Teoria investytsii*” [Theories of investment], Kyiv: KNEU, 160p (in Ukrainian)
14. Sharpe W.F., Alexander G.J., Bailey J.V. (1997) “*Investytsii*” [Investment], Moscow: Infra-M, 1024p (in Russian)
15. Sheremet V.V., Pavliuchenko V.M., Shapiro V.D. (1998) “*Upravlenie investitsiami*” [Investment management] (Vols. 1-2) Vol. 2. Moscow: High school, 512p. (in Russian)

Стаття надійшла до редакції 25.06.2018 р.